

ЛОГІСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ В МІЖНАРОДНОМУ РЕЙТИНГУ

© 2017 КУЧКОВА О. В., АРХІРЕЙСЬКА Н. В.

УДК 656.073.7

Кучкова О. В., Архирейська Н. В. Логістичний потенціал України в міжнародному рейтингу

Метою статті є дослідження рейтингу країн за індексом LPI, виявлення причин низького позиціонування України та шляхів реструктурування її логістичної системи. Доведено, що за рівнем розвитку логістичної галузі місце України у світовому заліку з кожним роком погіршується. За останні чотири роки вона втратила 19 позицій і у 2016 р. посіла 80 місце зі 160 країн. На основі аналізу складових показника LPI встановлено, що найгірший показник серед усіх оцінюваних характеристик Україна демонструвала по митній обробці вантажів (116 місце), найкращий – по показнику своєчасності доставки вантажів у пункти призначення (54 місце), відносно непогано в Україні з логістичним охопленням та відстеженням вантажів – 61 місце. Для реструктурування логістичної системи України та підвищення її позиції у світовому рейтингу пріоритетними завданнями є: інтенсифікація розвитку інноваційних технологій; подальша інтеграція у світове співтовариство, вивчення та впровадження зарубіжного досвіду; будівництво логістичних центрів і розвиток інфраструктури на всій території країни; виховання висококваліфікованих кадрів шляхом розвитку вищої освіти та бізнес-програм підвищення кваліфікації.

Ключові слова: логістичні системи, рейтинг, показник LPI, вантажні перевезення, митна обробка вантажів.

Рис.: 2. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 13.

Кучкова Ольга Вікторівна – старший викладач кафедри маркетингу, Український державний хіміко-технологічний університет (пр. Гагаріна, 8, Дніпро, 49005, Україна)

E-mail: ajudag@yandex.ru

Архирейська Наталія Вікторівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри грошового обігу та банківської справи, Університет митної справи та фінансів (вул. Володимира Вернадського, 2/4, Дніпро, 49004, Україна)

E-mail: ajudag@mail.ru

УДК 656.073.7

UDC 656.073.7

Кучкова О. В., Архирейская Н. В. Логистический потенциал Украины в международном рейтинге

Целью статьи является исследование рейтинга стран по индексу LPI, выявление причин низкого позиционирования Украины и путей реструктуризации ее логистической системы. Доказано, что по уровню развития логистической отрасли позиция Украины в мировом зачете с каждым годом ухудшается. За последние четыре года она потеряла 19 позиций и в 2016 г. заняла 80 место из 160 стран. На основе анализа составляющих показателя LPI установлено, что худший показатель среди всех оцениваемых характеристик Украина продемонстрировала по таможенной обработке грузов (116 место), лучший – по показателю своевременности доставки грузов в пункты назначения (54 место), относительно неплохо в Украине с логистическим охватом и отслеживанием грузов – 61 место. Для реструктуризации логистической системы Украины и повышения ее позиций в мировом рейтинге приоритетными задачами являются: интенсификация развития инновационных технологий; дальнейшая интеграция в мировое сообщество, изучение и внедрение зарубежного опыта; строительство логистических центров и развитие инфраструктуры на всей территории страны; воспитание высококвалифицированных кадров путем развития вузовского образования и бизнес-программ повышения квалификации.

Ключевые слова: логистические системы, рейтинг, показатель LPI, грузовые перевозки, таможенная обработка грузов.

Рис.: 2. **Табл.:** 2. **Библ.:** 13.

Кучкова Ольга Викторовна – старший преподаватель кафедры маркетинга, Украинский государственный химико-технологический университет (пр. Гагарина, 8, Днепр, 49005, Украина)

E-mail: ajudag@yandex.ru

Архирейская Наталья Викторовна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры денежного обращения и банковского дела, Университет таможенного дела и финансов (ул. Владимира Вернадского, 2/4, Днепр, 49004, Украина)

E-mail: ajudag@mail.ru

Kuchkova O. V., Arkhireiska N. V. The Logistics Potential of Ukraine in the International Ranking

The article is aimed at studying the ranking of countries by the LPI index, identifying causes of the low positioning of Ukraine and ways to restructure its logistics system. It has been proved that, by the level of development of the logistics industry, Ukraine's position in the world standings every year worsens. Over the past four years the country has lost 19 positions and in 2016 has moved into the 80 place among the 160 countries. On the basis of analysis of the components of LPI was determined that the worst indicator among all evaluated characteristics Ukraine had demonstrated as to customs handling of cargo (116th place), the best – as to timeliness of delivery of goods to destinations (54th place), relatively well – as to logistics coverage and cargo tracking – 61st place. In order to restructure the logistics system of Ukraine and improve its position in the world ranking the priorities are: intensification of developing innovative technology; further integration into the world community, studying and introduction of international experience; construction of logistics centers and developing infrastructure throughout the country; education of highly qualified personnel through the development of institutions of higher education and business programs of advanced training.

Keywords: logistic systems, ranking, LPI indicator, freight transport, customs handling of cargo.

Fig.: 2. **Tbl.:** 2. **Bibl.:** 13.

Kuchkova Olga V. – Senior Lecturer of the Department of Marketing, Ukrainian State University of Chemical Technology (8 Haharina Ave., Dnipro, 49005, Ukraine)

E-mail: ajudag@yandex.ru

Arkhireiska Natalia V. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Money Circulation and Banking, University of Customs and Finance (2/4 Volodymyra Vernadskoho Str., Dnipro, 49004, Ukraine)

E-mail: ajudag@mail.ru

Подальше формування та функціонування в Україні багатуокладної національної економіки повинне супроводжуватися інтенсивним розвитком ринку транспортно-логістичних послуг, створенням конкурентного середовища у сфері руху товарів і

міжнародних перевезень вантажів, істотними змінами в системі організаційно-економічних взаємин між учасниками транспортного процесу за одночасного посилення інтеграційних тенденцій у світовій економіці [1]. Жодні реформи, які проводились урядами країни, до

суттєвих позитивних зрушень в економіці не привели. Навпаки, вони сприяли відтоку інвестицій, орієнтації підприємств не на внутрішній, а на зовнішні ринки (що призвело до імпортозалежності економіки), спричинили фінансові негаразди та загострення соціальних суперечностей. Щодо сучасного стану економіки, без особливих труднощів можемо прогнозувати погіршення результативності економіки найближчим часом. Важливим індикатором стану економіки країни є визначення міжнародного економічного рейтингу, тобто позиції у світі стосовно інвестиційної привабливості, конкурентоспроможності, інноваційності, загального економічного потенціалу тощо. Динаміка показників міжнародних економічних рейтингів, які складаються міжнародними економічними організаціями, групами провідних експертів в тій чи іншій сфері, певними інститутами, дозволяє виявити зовнішнє бачення економічних змін у країні з погляду незалежного оцінювання. Аналіз динаміки показників міжнародних економічних рейтингів дозволяє встановити певні закономірності, а також дисбаланс між чинним станом економіки країни та показниками зовнішнього оцінювання цього стану. Водночас, такі рейтинги є корисними для самої країни з позицій виявлення перспективності її економіки, що має першочергове значення для встановлення пріоритетності джерел її фінансування, можливостей залучення висококваліфікованих фахівців, нарощування конкурентоспроможності тощо. Дослідження цих аспектів уже саме по собі несе незаперечну актуальність та має наукову цінність і практичний інтерес.

Дослідження позицій України в різноманітних міжнародних рейтингах здійснювали багато вчених: А. Арсененко, В. Будкін, С. Гармаш, О. Костюк, А. Максименко, Н. Писаренко, Є. Тихомирова та інші. Проте більшість вчених це робили в напрямку вивчення положення України з окремо виділених позицій: оцінки інвестиційного клімату, конкурентоспроможності країни, визначення податкового впливу, оцінки соціально-економічної ситуації тощо. Тоді як побачити повноцінну й комплексну картину стану справ в економіці країни дозволяє лише системний підхід до дослідження вказаних показників [2].

Метою статті є дослідження рейтингу країн за індексом LPI, виявлення причин низького позиціонування України та шляхів реструктурування її логістичної системи.

Вигідне географічне положення України на шляху основних транзитних потоків між Європою та Азією, наявність незамерзаючих чорноморських портів, розвинутої мережі залізниць, автомобільних доріг, трубопроводів у широтних і меридіональних напрямках створює всі необхідні передумови для збільшення обсягів транзиту вантажів та розвитку логістики [3].

Територію України перетинають чотири транспортні коридори, визначені за міжнародною класифікацією:

- ✦ *коридор № 3:* Берлін (Дрезден) – Вроцлав – Львів – Київ (Німеччина, Польща, Україна);

- ✦ *коридор № 5:* Трієст – Любляна – Будапешт – Братислава – Ужгород – Львів (Італія, Словенія, Угорщина, Словаччина, Україна);
- ✦ *коридор № 7:* Дунайський (водний) (Австрія, Угорщина, Югославія, Болгарія, Румунія, Молдова, Україна);
- ✦ *коридор № 9:* Гельсінкі – Санкт-Петербург – Вітебськ – Київ (Москва) – Одеса (Кишинів) – Пловдив – Бухарест – Александрополіс (Фінляндія, Росія, Україна, Білорусь, Молдова, Румунія, Греція) [4].

За результатами досліджень англійського інституту «Рендел», щодо коефіцієнта транзитності Україна займає перше місце в Європі [5]. Але на сьогодні ступінь використання транспортної інфраструктури України ще досить низький. Створення транспортних коридорів та входження їх до міжнародної транспортної системи визнано пріоритетним загальнодержавним напрямом розвитку транспортно-дорожнього комплексу України.

Міжнародний досвід переконує, що використання логістики дозволяє істотно скоротити часовий інтервал між придбанням сировини та напівфабрикатів і поставкою готового продукту споживачу, сприяє різкому зменшенню матеріальних запасів, прискорює процес одержання інформації, підвищує рівень сервісу [6]. З використанням сучасного логістичного управління потоковими процесами можна заощаджувати до 15–20% сукупних витрат з виробництва та доведення товарів до споживачів. Скорочення логістичних витрат на 1% еквівалентне збільшенню обсягу продажів на 10%. Логістика являє собою один з найбільш динамічних і важливих секторів економіки розвинутих країн, на який припадає близько 10% ВВП [7].

За даними Світового банку, за рівнем розвитку логістичної галузі (*Logistics Performance Index (LPI)*) Україна у 2016 р. посіла 80 місце зі 160 країн [8].

Перші місця логістичного рейтингу зайняли Німеччина, Люксембург, Швеція і Нідерланди. Крім них, десятку лідерів за показниками LPI складають Сінгапур, Бельгія, Австрія, Великобританія, Гонконг і США. Китай виявився на 27 місці (на 1 сходинку вище рейтингу 2014 р.). Індія (найбільш швидкозростаюча економіка) не потрапила в першу тридцятку, але виявилася на 35 місці, що на 19 позицій вище її показника 2014 р.

Рейтинг країн за індексом LPI за 2012–2016 рр. показує, що місце України у світовому заліку погіршується (*табл. 1*).

У 2016 р. Україна опустилася з 61 на 80 позицію. Це пояснюється тим, що інші країни розвивають свої логістичні системи більш швидкими темпами, ніж Україна. Ще однією причиною зниження рейтингу є складна соціально-економічна та політична ситуація в країні. У 2012 р. Німеччина зайняла 4 місце в рейтингу, а вже у 2016 р. стала країною-еталоном, Польща у 2016 р. знизилася свої позиції й опинилася на 33 місці, Румунія займала у 2016 р. 60, Російська Федерація – 99, Угорщина – 31, Словаччина – 41 місце. Пірша ситуація в Білорусі, яка у 2016 р. опинилася на 120 місці, хоча у 2012 р. була на 91 позиції. Швидкими темпами розвивається логістика в

Молдові, яка за короткий проміжок часу підвищила свій рівень на 39 позицій (2012 р. – 132 місце, 2016 р. – 93 місце). Завершують список Екваторіальна Гвінея, Мавританія, Сомалі, Гаїті та Сирія [8].

Таблиця 1

Індекс ефективності логістики (LPI) країн

Країна	Рік			Відхилення 2016/2012 рр.
	2012	2014	2016	
Німеччина	4	1	1	+3
Польща	30	31	33	-3
Румунія	54	40	60	-6
Російська Федерація	95	90	99	-4
Україна	66	61	80	-14
Молдова	132	94	93	+39
Угорщина	40	33	31	+9
Словаччина	51	43	41	+10
Білорусь	91	99	120	-29

Для розрахунку індексу ефективності логістики (LPI) використовується середньозважене значення шести критеріїв:

1) ефективність процесу оформлення (тобто, швидкість, простота і передбачуваність формальностей) за допомогою органів прикордонного контролю, у тому числі митних;

2) якість торгової та транспортної інфраструктури (наприклад, порти, залізниці, дороги, інформаційні технології);

3) простота організації поставок за конкурентоспроможними цінами;

4) компетентність і якість логістичних послуг (наприклад, транспортних операторів, митних брокерів);

5) можливість відстеження та контролю вантажів;

6) своєчасність доставки вантажів у пункт призначення в межах запланованого чи очікуваного терміну поставки [9].

Усі параметри для розрахунку індексу ефективності логістики розраховується на основі опитувань міжнародних, національних і регіональних логістичних операторів, транспортно-експедиторських компаній, які надають послуги з організації перевезень вантажів залізничним, автомобільним, морським, річковим або повітряним транспортом, а також складських операторів [10] (табл. 2).

З 2010 по 2016 рр. динаміка показника LPI по Україні була такою: найбільший показник країна продемонструвала у 2014 р. (61 місце – 2,98 бала), найменший – у 2010 р. (102 місце – 2,57 бала). Причому найгірший показник серед всіх оцінюваних характеристик Україна демонструвала по митній обробці вантажів з 2010 по 2016 рр., виключаючи 2014 р. (2,30 бала). Це 116 місце в списку згідно з рейтингом за окремою характеристикою, тобто це більш, ніж у півтора рази гірше, ніж загальне 80 місце країни в рейтингу LPI. Лідером у даному питанні є Сінгапур з показником 4,18 бала.

Таблиця 2

Рейтинг середньозважених критеріїв індексу логістичної ефективності України за 2010–2016 рр.

Показник	Рік			
	2010	2012	2014	2016
LPI ранг	102	66	61	80
LPI оцінка	2,57	2,85	2,98	2,74
Митна обробка вантажу	2,02	2,41	2,69	2,30
Інфраструктура	2,44	2,69	2,65	2,49
Міжнародні перевезення	2,79	2,72	2,95	2,59
Логістична компетенція	2,59	2,85	3,84	2,55
Відстеження вантажів	2,49	3,15	3,2	2,96
Своєчасність доставки вантажу	3,06	3,31	3,51	3,51

Найкраще Україну оцінили за показником своєчасності доставки вантажів у пункти призначення (3,51 бал) – 54 місце списку. Лідер за цим критерієм – Люксембург з 4,80 бала.

Відносно непогано в Україні з логістичним охопленням та відстеженням вантажів – 61 місце і 2,96 бала. Лідер в даному питанні – Швеція – набрала 4,38 бала.

Відразу за двома показниками Україна посідає 95 місце – з міжнародних відправлень вантажів (2,59 бала) і з логістичної компетенції (2,55 бала). Лідером у першому є Люксембург з 4,24 бала, а в другому – Німеччина з 4,28 бала.

За рівнем розвитку інфраструктури оцінка України близька до її загального положення в рейтингу LPI 2016 – 84 місце і 2,49 бала. Лідером тут є Німеччина з 4,44 бала. У цілому за п'ятибальною системою у 2016 р. Україна отримала 2,74 бала [11].

З проаналізованих даних стає зрозуміло, що за розвитком логістики Україна серйозно відстає від провідних країн і країн-сусідів. Тому виникла гостра необхідність реструктурувати логістичну систему України. Для забезпечення ефективної роботи господарства країни всі види транспорту повинні бути взаємопов'язані та працювати злагоджено при транспортуванні вантажів. Загальний аналіз вантажообороту країни наведено на рис. 1 [12].

Виходячи з наведеного рис. 1 бачимо, що лідерами по вантажообороту України є залізничний, трубопровідний та автомобільний транспорт. А такі види транспорту, як морський, річковий та авіаційний займають останні місця.

Загальну динаміку перевезень за 2010–2015 рр. вантажів всіма видами транспорту представлено на рис. 2.

Як показує динаміка, максимальні обсяги перевезень були у 2011 р., але загальний обсяг перевезення вантажів у 2015 р. порівняно з 2011 р. знизився на 26 %. Така тенденція виникла через загострення політичної та соціально-економічної ситуації в країні, що позначилося на всіх сферах господарської діяльності, у тому числі й на транспортній галузі України [12].

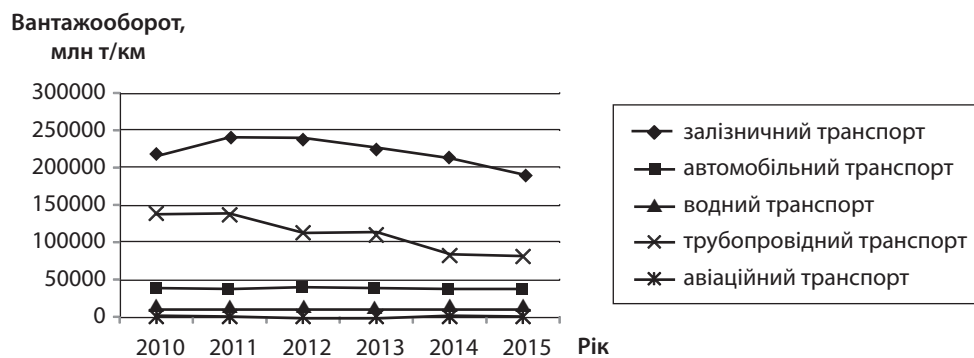

Рис. 1. Загальна структура вантажообороту в Україні

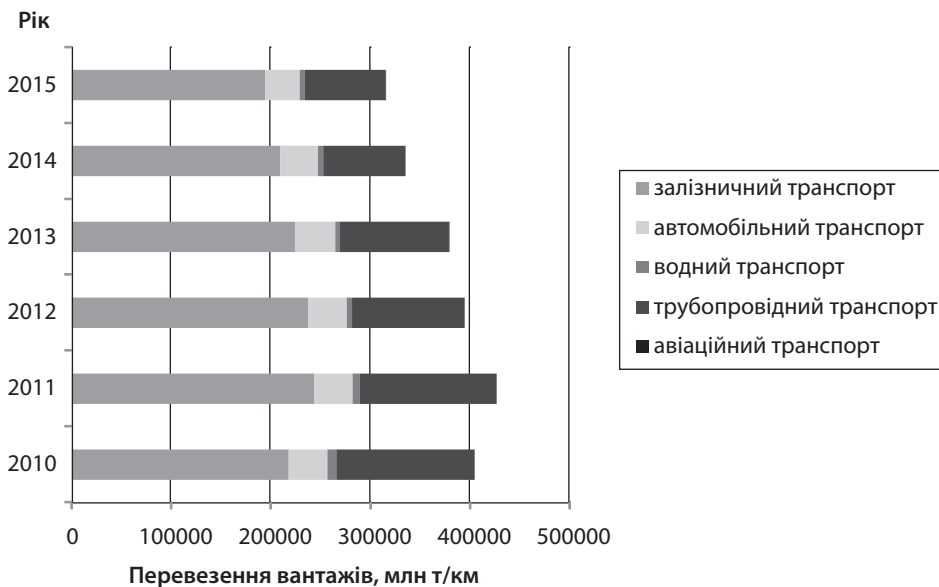

Рис. 2. Динаміка перевезень вантажів всіма видами транспорту України

На сьогоднішній день в Україні у зв'язку з недостатнім розвитком логістики як галузі народного господарства існує ряд проблем, серед яких на першому місці стоїть державна політика, що вимагає більшої уваги і перегляду умов існування на ринку. У 2016 р. логістичний ринок стабілізувався і, за прогнозами експертів, найближчим часом вийде на докризовий показник – вакансія складських площ становить близько 15%, а орендні ставки коливаються від 4 до 7 доларів за квадратний метр [13].

Україна може більше використовувати свій транзитний потенціал, створюючи складські хаби та залучаючи до цієї роботи іноземні транспортні компанії. Відкриття нових пунктів забезпечить створення нових робочих місць, а також великих логістичних центрів, складів, що, своєю чергою, зменшить імпорт овочів і фруктів в Україну. Адже українці взимку споживають імпортовані овочі через брак спеціально обладнаних овочесховищ для тривалого зберігання продуктів.

Ще одна проблема – відсутність кваліфікованих кадрів на ринку праці у сфері логістики. Хоча в Україні на сьогоднішній день вже 16 університетів готують для цієї галузі професійні кадри, тим не менше, існує необхідність підвищення престижу цієї спеціальності в країні, оскільки на багатьох підприємствах спостеріга-

ється неправильне розуміння ролі та місця логістики в управлінні.

Однак одним з головних питань у сфері логістики є її ліцензування та приведення у відповідність до законодавчих норм. Сьогодні цю сферу контролює Міністерство інфраструктури України, однак лише напрямок транспортування, а це лише одна складова логістики.

ВИСНОВКИ

На даний момент для України пріоритетними є такі кроки в розвитку логістики: інтенсифікація розвитку інноваційних технологій; подальша інтеграція у світове співтовариство, вивчення та впровадження зарубіжного досвіду; будівництво логістичних центрів і розвиток інфраструктури на всій території країни; виховання висококваліфікованих кадрів шляхом розвитку вищої освіти та бізнес-програм підвищення кваліфікації. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Смерічевська С. В. Вектор розвитку організаційних форм логістизації національної економіки в Україні. *Економічний часопис-XXI*. 2012. № 7-8. С. 22–25. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/48305>
2. Кривов'язюк І. В., Волинчук Ю. В. Україна в міжнародних економічних рейтингах: посткризові синдроми чи апо-

каліпсис? *Світове господарство і міжнародні економічні відносини*. 2014. № 10 (160). С. 56–62.

3. Блиндюк Р. В. Особливості організації ефективної логістичної системи на залізничному транспорті України. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2013. № 41. С. 83–85.

4. Мережа міжнародних транспортних коридорів на території України. URL: <http://www.mtu.gov.ua/show/transport.html/>

5. Дашкуєв М. А. Сучасний стан процесу інтеграції транспортно-логістичної системи України в європейський субрегіональний простір. *Бізнес Інформ*. 2015. № 5. С. 133–140.

6. Гаджинский А. М. Логистика: учебник для студентов высших учебных заведений. 20-е изд. М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К», 2012. 484 с.

7. Основні показники економічного і соціального стану України/Нац. банк України. URL: <http://www.bank.gov.ua>

8. World Bank. 2016. Doing Business: Understanding Regulations for Small and Medium-Size Enterprises. Washington, DC/ World Bank Group. URL: <http://lpi.worldbank.org/>

9. Connecting to Compete 2016: Trade Logistics in the Global Economy/The International Bank for Reconstruction and Development. URL: http://siteresources.worldbank.org/INTTLF/Resources/LPI2016_for_web.pdf

10. Бауэрсокс Д., Клосс Д. Логистика: интегрированная цель поставок. М.: Олимп-Бизнес, 2008. 640 с.

11. Федоришина Е. Индекс эффективности логистики 2016 – Германия снова лидирует. URL: <http://ekonomika.eizvestia.com/full/638-indeks-effektivnosti-logistiki-2016-germaniya-snova-lidiruet>

12. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

13. Логистика в Украине – история длиной 20 лет. URL: <http://www.ukrlogist.com/article/vne-kategorij/1315>

REFERENCES

Blyndiuk, R. V. "Osoblyvosti orhanizatsii efektyvnoi lohistrychnoi systemy na zaliznychnomu transporti Ukrainy" [Features of the organization of effective logistics systems at the railway transport of Ukraine]. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, no. 41 (2013): 83-85.

Bauersoks, D., and Kloss, D. *Logistika: integrirovannaya tsep postavok* [Logistics: the integrated supply chain]. Moscow: Olimp-Biznes, 2008.

"Connecting to Compete 2016: Trade Logistics in the Global Economy". http://siteresources.worldbank.org/INTTLF/Resources/LPI2016_for_web.pdf

Dashkuiev, M. A. "Suchasnyi stan protsesu intehratsii transportno-lohistrychnoi systemy Ukrainy v yevropeiskyi subregionalnyi prostir" [The current state of the integration process of transport and logistics system of Ukraine into the European sub-regional space]. *Biznes Inform*, no. 5 (2015): 133-140.

Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Fedorishina, E. "Indeks effektivnosti logistiki 2016 – Germaniya snova lideruyet" [Logistics performance index 2016 – Germany again leads the way]. <http://ekonomika.eizvestia.com/full/638-indeks-effektivnosti-logistiki-2016-germaniya-snova-lidiruet>

Gadzhinskiy, A. M. *Logistika* [Logistics]. Moscow: Dashkov i K, 2012.

Kryvoviazuk, I. V., and Volynchuk, Yu. V. "Ukraina v mizhnarodnykh ekonomichnykh reitynhakh: postkryzovi syndromy chy apokalipsys?" [Ukraine in the international economic rankings: post-crisis syndromes or the Apocalypse?]. *Svitove hospodarstvo i mizhnarodni ekonomichni vidnosyny*, no. 10 (160) (2014): 56-62.

"Logistika v Ukraine – istoriya dlinoyu 20 let" [Logistics in Ukraine: history length of 20 years]. <http://www.ukrlogist.com/article/vne-kategorij/1315>

"Merezha mizhnarodnykh transportnykh korydoriv na terytorii Ukrainy" [The network of international transport corridors on the territory of Ukraine]. <http://www.mtu.gov.ua/show/transport.html>

"Osnovni pokaznyky ekonomichnoho i sotsialnoho stanu Ukrainy" [The main indicators of the economic and social situation in Ukraine]. <http://www.bank.gov.ua>

Smerichevska, S. V. "Vektor rozvytku orhanizatsiinykh form lohistryzatsii natsionalnoi ekonomiky v Ukraini" [The vector of development of organizational forms of logistical national economy in Ukraine]. <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/48305>

"World Bank. 2016. Doing Business: Understanding Regulations for Small and Medium-Size Enterprises. Washington, DC". <http://lpi.worldbank.org/>